ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NONGBUALAMPHU PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]พรสุดา อัคจันทร์ และ [2]อำนวย มีราคา

[1]Pornsuda Auckajan and [2]Amnuai Meerakar

วิทยาลัยพิชญบัณฑิต, ประเทศไทย

Pitchayabundit College, Thailand

[1]tomtam800000@gmail.com

Received : December 7, 2024; **Revised** : March 18, 2025; **Accepted** :April 29, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเทศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 327 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครซซี่และมอร์แกน (Kreicie and Morgan) โดยใช้วิธีสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่า (t-test) แบบ independent Samples การทดทดสอบค่า (f-test) แบบ (One-way ANOVA) ตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe) ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำใน

[1] นักศึกษา, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

ยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, หนองบัวลำภู เขต 1

Abstract

This research aims to study and compare leadership in the digital era among school administrators, classified by country, educational background, and work experience. The sample group used in this research were school administrators and teachers under the Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area Office 1. Classified the sample were 3 2 7 school administrators and teachers under Nongbualamphu Primary Educational Service Area Office 1for the academic year 2023. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's comparison table and proportionate stratified sampling method. The tool used to collect data was a five-level rating scalequestionnairewith a reliability of .9 7 The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviateon, t-test Independent Samples, One-way AN OVA and Scheffe's paired difference test. The results of the study were as follows: 1. The overall digital leadership of school administrators under Nongbualamphu Primaary Educational Service Area 1was at high level. Considering by aspect, arranged from the highest level to lowest level as the followings: digital communication, digital literacy and digital vision. 2. The overalll comparison results on the digital leadership of school administrators under Nongbualamphu Primary Educational Service Area Office1 were different classified by sex, educational qualifications and work experience were statisticallysignificantly different at the .01 level

Keywords : Digital leadership, Educational Institution administrators, Nong Bua Lamphu district 1

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านดิจิทัล (Digital Economy) ของประเทศไทยถูกกำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาประเทศสู่เศรษฐกิจดิจิทัล ผู้นำองค์กรในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาของประเทศ และนำเอาเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องสอดคล้องกับกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะในแง่ของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ความปลอดภัยทางไซเบอร์ และกฎหมายที่ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีและการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล (Digital Transformation) ในประเทศไทย ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

บทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาในยุคดิจิทัล ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนและครู โดยผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในหลายด้าน เช่น 1) การสร้างวิสัยทัศน์ทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้นำทางการศึกษาควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการเรียนรู้ ไม่เพียงแค่นำเทคโนโลยีมาใช้ แต่ต้องมองเห็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างห้องเรียน 2) การส่งเสริมการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและนักเรียน ผู้นำการศึกษาต้องสนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและนักเรียน โดยการจัดให้มีการอบรม การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ปัญญาประดิษฐ์ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ หรือการประยุกต์ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 3) การจัดการการเปลี่ยนแปลงในองค์กรการศึกษา ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลต้องสามารถจัดการการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างความเข้าใจและยอมรับในเทคโนโลยีใหม่ๆ ตลอดจนการสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามีความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว 4) การเป็นต้นแบบที่ดีในการนำเทคโนโลยีมาใช้ ผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในงานประจำวัน เช่น การใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ การประชุมออนไลน์ และการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ครูและนักเรียนเปิดรับการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีใหม่ และ 5) การสร้างความร่วมมือและการสื่อสารในยุคดิจิทัล ผู้นำทางการศึกษาควรสร้างระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล (พรทิพย์ สุขเจริญ, 2563)

กล่าวได้ว่าแนวโน้มภาวะผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัลว่าภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลซึ่งจะต้องมีการพัฒนาให้สอดรับกับการเปลี่ยนผ่าน ทางเทคโนโลยีดิจิทัลผู้นำในยุคดิจิทัลนั้นไม่เพียงแต่จะมีสมรรถนะทางเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อใช้ในการนำองค์กรเท่านั้นแต่จะต้องมีความตระหนักและเห็นความสำคัญจำเป็นของการพัฒนาทางดิจิทัลโดยขับเคลื่อนองค์กรทั้งระบบและจะต้องแสดงให้เห็นความฉลาดทางดิจิทัล เพื่อสร้างพลเมืองดิจิทัล (ดาวรุวรรณ ถวิลการ, 2564)

Northouse, P. G. (2021) กล่าวว่า ยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จและเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ : การคิดเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารต้องสามารถคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อวางแผนและปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ความสามารถในการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและนวัตกรรมทำให้ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการปรับตัวและพร้อมรับความท้าทายใหม่ๆการสนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัล ผู้บริหารต้องเป็นผู้สนับสนุนในการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลของครูและนักเรียน เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพการสร้างความร่วมมือและการสื่อสารที่เปิดเผย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารและสร้างความร่วมมือในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งการบริหารความเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการจัดการความเปลี่ยนแปลงจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ โดยเฉพาะการสร้างความเข้าใจและยอมรับจากครู นักเรียน และผู้ปกครอง

ฉะนั้นการเข้ามาของยุคดิจิทัลจึงเป็นตัวแปรสำคัญ จากที่โลกไม่เคยมีพื้นที่และเวลาเป็นอุปสรรคกลายเป็นโลกไร้พรมแดน กล่าวคือการเข้าถึงข้อมูลที่ง่าย สะดวกและรวดเร็ว สามารถเชื่อมโยมและสื่อสารกันในระดับเรียลไทม์ ทำให้องค์กรในปัจจุบันต้องขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลเป็นหลัก ผู้นำที่ดีต้องสร้างแรงบันดาลใจให้คนในองค์กรมีความคิดที่สร้างสรรค์ในการทำงานมากว่าสนใจแต่ผลลัพธ์เป็นหลัก (ปกรณ์ ลี้สกุล, 2561)

การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถหรือความชำนาญความคล่องแคล่วของผู้บริหารในการนำเอาศักยภาพของตนเองที่มีอยู่รวมถึงการนำเอาทรัพยากรทางการบริหารมาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกระบวนการที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลเพราะถือว่าการบริหารถือเป็นหัวใจสำคัญหลักของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคปัจจุบันเพราะการเปลี่ยนปลงโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีการสื่อสารผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องสร้างนวัตกรรมในการทำงานจัดการเรียนการสอนของครูรวมไปถึงการบริหารงาน

ในสถานศึกษาในด้านต่างๆ ให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาให้ก้าวทันยุคดิจิทัล (อำนวย มีราคา, 2566)

จากความสำคัญและปัญหาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำกัดสำนักแขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1 เพื่อเป็นข้อมูลการวิจัยนำไปต่อยอดการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยจำแนกต่าง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 2,289 คน จาก 201 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 327 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำในยุคดิจทิลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบตรวจรายการ (Checklist) เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบ ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านการสื่อสารดิจิทัล 2)ด้านการมีวิสัยทัศน์ และ 3) ด้านการรู้ดิจิทัล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนเป็นการวิเคราะห์เพื่อบรรยายลักษณะทั่วไปของข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Samples) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

การวิจัยภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	46	14.1
	หญิง	281	85.9
	รวม	**327**	**100.0**
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี	213	65.1
	สูงกว่าปริญญาตรี	114	34.9
	รวม	**327**	**100.0**
ประสบการณ์การทำงาน	ต่ำกว่า 5 ปี	88	26.9
	5-10 ปี	117	35.8
	มากกว่า 10 ปี	122	37.3
	รวม	**327**	**100.0**

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนเพศหญิง จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 85.90 ส่วนวุฒิการศึกษาส่วน

ใหญ่จะเป็นระดับปริญญาตรี จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 65.10 ที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 37.30

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.16	0.72	มาก	1
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.98	0.72	มาก	3
3.ด้านการรู้ดิจิทัล	4.11	0.77	มาก	2
รวม	**4.08**	**0.69**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่าโดยรวมผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.08) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16) รองลงมาได้แก่ ด้านการรู้ดิจิทัล ($\overline{X}$ = 4.11) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\overline{X}$ = 3.98) และสรุปเป็นแต่ละด้านดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสื่อสารดิจิทัล โดยรวมและรายข้อ

ด้านการสื่อสารดิจิทัล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการนำดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสาร	4.17	0.85	มาก	3
2. ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการนำดิจิทัลมาใช้ประชาสัมพันธ์	4.21	0.81	มาก	2
3. ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการนำดิจิทัลมาใช้ในการสร้างความเข้าใจระหว่างครูกับผู้บริหาร เพื่อให้การสื่อสารและการดำเนินงานมีประสิทธิภาพ	4.17	0.87	มาก	3
4. ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการนำดิจิทัลมาใช้ในการสร้างความเข้าใจระหว่างครู กับนักเรียน เพื่อให้การสื่อสารและการดำเนินงานมีประสิทธิภาพ	4.00	0.89	มาก	6

5. ผู้บริหารสถานศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการสื่อสารด้วยสื่อดิจิทัล	4.27	0.78	มาก	1
6. ผู้บริหารสถานศึกษาสื่อสารด้วยดิจิทัลในทางบวกเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีต่อการสื่อสาร	4.13	0.85	มาก	5
รวม	**4.16**	**0.72**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 ด้านการสื่อสารดิจิทัล พบว่า โดยรวมผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการสื่อสารด้วยสื่อดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.27) รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการนำดิจิทัลมาใช้ประชาสัมพันธ์ ($\overline{X}$ = 4.21) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการนำดิจิทัลมาใช้ในการสร้างความเข้าใจระหว่างครู กับนักเรียน เพื่อให้การสื่อสารและการดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ($\overline{X}$ = 4.00)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล โดยรวมและรายข้อ

ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลของสถานศึกษาชัดเจน	3.91	0.84	มาก	6
2. ผู้บริหารจัดทำแผนกลยุทธ์ด้านดิจิทัลสอดคล้องกับวิสัยทัศน์	3.82	0.82	มาก	7
3. ผู้บริหารสถานศึกษานำดิจิทัลมาใช้ในการบริหาร	3.98	0.88	มาก	4
4. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปรับสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ด้านดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา	3.97	0.88	มาก	5
5. ผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายและวิธีการระดมทุนจากแหล่งต่างๆ เพื่อสนับสนุน วัสดุ และอุปกรณ์ดิจิทัล	3.99	0.82	มาก	3
6. ผู้บริหารสถานศึกษานำวิสัยทัศน์ที่ร่วมกันสร้างกับสมาชิกในองค์กรลงไปสู่การปฏิบัติจริง	4.10	0.80	มาก	1
7. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถทำให้สมาชิกในองค์กรยอมรับการเปลี่ยนแปลงของดิจิทัล	4.07	0.76	มาก	2
รวม	**3.98**	**0.72**	**มาก**	

จากตารางที่ 4 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล พบว่า โดยรวมและรายข้อผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.98) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษานำวิสัยทัศน์ที่ร่วมกันสร้างกับสมาชิกในองค์กรลงไปสู่การปฏิบัติจริงมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.10) รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถทำให้

สมาชิกในองค์กรยอมรับการเปลี่ยนแปลงของดิจิทัล ($\overline{X}$ = 4.07) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดผู้บริหารจัดทำแผนกลยุทธ์ด้านดิจิทัลสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ($\overline{X}$ = 3.82)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหาสถาศึกษา ด้านการรู้ดิจิทัล โดยรวมและรายข้อ

ด้านการรู้ดิจิทัล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างเครือข่ายแบ่งปันข้อมูลความรู้ผ่านสื่อดิจิทัล	3.85	0.91	มาก	7
2. ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจกฎหมายดิจิทัล และใช้อย่างมีจริยธรรม	4.09	0.89	มาก	5
3. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดการสารสนเทศด้วยดิจิทัลอย่างเป็นระบบ	3.98	0.97	มาก	6
4. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูใช้ดิจิทัลในการพัฒนาตนเอง	4.27	0.84	มาก	1
5. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล	4.15	0.89	มาก	4
6. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการสร้างสื่อดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้	4.25	0.81	มาก	2
7. ผู้บริหารสถานศึกษาใช้สื่อดิจิทัลในการค้นหาข้อมูล และข้อเท็จจริง	4.16	0.85	มาก	3
รวม	**4.11**	**0.77**	**มาก**	

จากตารางที่ 5 ด้านการรู้ดิจิทัล พบว่า โดยรวมผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.11) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูใช้ดิจิทัลในการพัฒนาตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.27) รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการสร้างสื่อดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.25) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างเครือข่ายแบ่งปันข้อมูลความรู้ผ่านสื่อดิจิทัล ($\overline{X}$ = 3.85)

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน สรุปได้ดังนี้

3.1 ผลเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมและรายด้านผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นด้านภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการรู้ดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลเปรียบเทียบข้อมูลเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่า โดยรวมและรายด้านของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิ

การศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐาน

3.3 ผลเปรียบเทียบเปรียบเทียบข้อมูลเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ที่จำแนกตามประสบการการณ์ทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ไม่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐาน

3.4 เปรียบเทียบรายคู่ด้านภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

3.4.1 ด้านการสื่อสารดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า 1.) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี กับมากกว่า 10 ปี และ 2.) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี กับมากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสื่อสารดิจิทัลแตกต่างกัน ส่วนคู่อื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

3.4.2 การเปรียบเทียบรายคู่ด้านภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่า 1.) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี กับ 5-10 ปี และ 2.) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปีกับมากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสื่อสารดิจิทัลแตกต่างกัน ส่วนคู่อื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ดังนี้

1.1 ด้านการสื่อสารดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่ง ค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมครูให้ใช้ ดิจิทัลในการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้ทันสมัยและเข้าถึงกลุ่มคนในองค์กรได้ง่ายมากขึ้นซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับด้านการสื่อสารมากสูงสุด เพราะทั้งผู้บริหารและครู ใช้ดิทัลในการสื่อสารเพื่อความรวดเร็ว ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานรวดเร็วด้วย เพราะทุกคนสามารถระดมความคิดในการปรึกษาหารือ หรือแสดงความคิดเห็นของตนเองผ่านดิจิทัลได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภคพร เลิกนอก (2563) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ

บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ธนกฤต พราหมณ์นก (2560) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมสามารถนำมาใช้ในการพัฒนางานบริหารให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้นแบบหรือแบบอย่างในกานำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงาน ส่งเสริมเครือข่ายการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา แช่มช้อย (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีเข้าสู่ห้องเรียนและโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างสมบรูณ์แบบนั้น ทำให้การจัดการโรงเรียนมีความจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

1.2 ด้านการรู้ดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยรองลงมา ซึ่งเฉลี่ยโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขค 1 เป็นผู้มีความรู้ในการใช้ดิจิทัลเพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง และการสร้างเครือข่แบ่งปันความรู้ข้อมูลต่างๆ ผ่านการสื่อในยุคดิจิทัล และมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและการใช้ดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบ Sullivan (2019) ได้กล่าวว่า ผู้นำจะต้องพัฒนารูปแบบการทำงานเพื่อสร้างแรงจูงใจซึ่งจะต้องมี 8 ทักษะ หนึ่งในนั้นคือการรู้ดิจิทัล หมายถึงความสามารถในการค้นหา(find) ประเมิน(Evaluate) ใช้(Utilize) แบ่งปัน(Share) และสร้างสรรค์(Create)เนื้อหาต่างๆ โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์สังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (2564) ที่พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ว่าภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์มีการนำไปใช้ดิจิทัลไปใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน รวมถึงการนำไปจัดทำแผนกลยุทธ์ต่างๆของสถานศึกษาที่จะนำมากำหนดวิสัยทัศน์ให้กับองค์กรเพื่อที่จะนำลงสู่การปฏิบัติจริง มีน้อยกว่าด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบ Sullivan (2019) ได้กล่าวว่า ผู้นำจะต้องพัฒนารูปแบบการทำงานเพื่อสร้างแรงจูงใจซึ่งจะต้องมี 8 ทักษะ หนึ่งในนั้นคือวิสัยทัศน์ดิจิทัล หมายถึงผู้นำจะต้องสร้างกลยุทธ์ในการนำดิจิทัลมาใช้ในการทำงานเพื่อให้บุคลากรได้คุ้นเคย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ สุดเต้ และคณะ (2563) พบว่า ควรมีการสำรวจและสอบถามความต้องการใช้เทคโนโลยี เพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนของครู ผู้บริหารควรมีการ SWOT จากนั้นนำมากำหนดวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ตามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

2.1 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศที่แตกต่างกัน โดยรวม พบว่า รายด้านผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นด้านภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล โดยรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการรู้ดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2.2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกต่างวุฒิการศึกษาโดยรวมแตกต่างกันและรายด้านที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแตกต่างจากสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกต่างประสบการณ์ในการทำงาน แตกต่างกัน โดยพบว่า โดยรวมและรายด้านของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ไม่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงนำมาเปรียบเทียบรายคู่ดังนี้

ด้านภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสื่อสารดิจิทัลจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า 1.) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี กับมากกว่า 10 ปี และ 2.) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี กับมากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสื่อสารดิจิทัลแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบรายคู่ด้านภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูงจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่า 1.) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี กับ 5-10 ปี และ 2.) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปีกับมากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสื่อสารดิจิทัลแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษางานวิจัยนี้คือ ภาวะผู้นำมีความสำคัญเกี่ยวกับเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลเพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจทักษะในการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการระบบข้อมูลการสื่อสารแบบดิจิทัล นำเครื่องมือออนไลน์มาติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

และยังส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในโรงเรียนรวมถึงการพัฒนาการบริหารงานในทุกๆ ด้าน พร้อมกันนี้ยังช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพและปรับเปลี่ยนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

ชูชาติ พุทธมาลา. (2561). *องค์ประกอบอาวะผู้นำทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2564). *ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล.* ขอนแก่น : ศูนย์นวัตกรรมการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มณีรัตน์ สุดเต้.และคณะ (2563). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่),*. กรุงเทพมหานคร :

สุวีริยา สาส์น.ปกรณ์ ลี้สกุล. (2561*). Leadership in Digital Era: ภาวะผู้นำในโลกดิจิทัล.* [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2566. จา กhttps://today.line.me/th/pc/article/.

รุจาภรณ์ ลักษณะดี. (2565). *ภาวะผู้นำการดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก.

รุ่งชัย พลชัย. (2563). *ภาวะผู้นำกับการบริหารในยุคดิจิทัล.* วารสารมนุษย์และสังคมศาสตร์ มมร.: วิทยาเขตอิสาน 1 (3).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13*. [ออนไลน์]

สุกัญญา แช่มช้อย. (2558). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีเข้าสู่ห้องเรียนและโรงเรียน ในศตวรรษที่ 21*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(4), 216-224.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรทิพย์ สุขเจริญ. (2563). *การปรับตัวของผู้นำการศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อำนวย มีราคา. (2566). *การบริหารจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ.* สกลนคร: สมศักดิ์การพิมพ์กรุ๊ป.

Northouse, P. G. (2021). *Leadership: Theory and practice*. Sage Publications.

Sullivan, L. (2019). *Skills Every Digital Leader Needs.* form: https://www.cmswire.com/digital-workplace/8-skills-every-digital-leader-needs/, Retrieves May 25.